

**МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ КУЛЬТУРИ**

Факультет аудіовізуального мистецтва

Кафедра мистецтвознавства

Історія образотворчого мистецтва

Програма та навчально-методичні матеріали до курсу
для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
зі спеціальності
028 «Менеджмент соціокультурної діяльності»

Харків 2024

УДК 75.03(100)(073)

I-90

Друкується за рішенням науково-методичної ради ХДАК

(протокол № 14 від 14.05.2024 р.)

Рекомендовано кафедрою мистецтвознавства

(протокол № 1 від 21 серпня 2023 р.)

Рецензенти:

Тарасов В.В., кандидат історичних наук, доцент кафедри фотомистецтва та операторської майстерності Харківської державної академії культури

Мельникова У.П., кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри графіки Харківської державної академії дизайну і мистецтв

Укладачі:

Рибалко С.Б., доктор мистецтвознавства, професор;

Соловійова Ю.О., кандидат педагогічних наук, доцент;

Мархайчук Н.В., кандидат мистецтвознавства, доцент;

Конєва М.В., викладач

I-90

Історія образотворчого мистецтва : програма та навч.-метод. матеріали до курсу для здобувачів першого (бакалавр.) рівня вищої освіти, спец. 028 «Менеджмент соціокультурної діяльності» / М-во культури та інформ. політики України, Харків. держ. акад. культури, Ф-т аудіовізуал. мистецтва, Каф. мистецтвознавства ; уклад.: С. Б. Рибалко, Ю. О. Соловійова, Н. В. Мархайчук, М. В. Конєва. Харків : ХДАК, 2024. 30 с.

Зміст курсу розкриває основні теоретичні аспекти історії образотворчого мистецтва; періодизацію культурно-історичних епох, видатних культурних діячів та митців. Для бакалаврів спеціальності 028 «Менеджмент соціокультурної діяльності»

УДК 75.03(100)(073)

© Харківська державна академія культури, 2024 р.

© Рибалко С.Б., 2024 р.

© Соловійова Ю.О., 2024 р.

© Мархайчук Н.В., 2024 р.

© Конєва М.В., 2024 р.

ЗМІСТ

ВСТУП	4
ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	5
РОЗДІЛ 1. ВСТУП ДО КУРСУ. ОСНОВИ ТЕОРІЇ МИСТЕЦТВА	8
Тема 1. Класифікації мистецтва.	8
РОЗДІЛ 2. МИСТЕЦТВО ДАВНЬОГО СВІТУ	9
Тема 2. Первісне мистецтво та мистецтво Давніх цивілізацій.	9
Тема 3. Античне мистецтво.	11
РОЗДІЛ 3. МИСТЕЦТВО СЕРЕДНІХ ВІКІВ ТА МИСТЕЦТВО ВІДРОДЖЕННЯ	13
Тема 4. Мистецтво Середніх віків у Західній Європі.	13
Тема 5. Мистецтво Візантії та країн «візантійського кола».	14
Тема 6. «Інтернаціональна готика» та «Північне Відродження»: проблема розуміння. Ранній ренесанс в Італії.	15
Тема 7. Мистецтво XVI століття. Високий ренесанс в Італії.	16
РОЗДІЛ 4. МИСТЕЦТВО XVII – XVIII СТОЛІТЬ	17
Тема 8. Мистецтво бароко та стиль рококо	17
Тема 9. Академізм. Класицизм	18
РОЗДІЛ 5. МИСТЕЦТВО XIX – XX СТОЛІТЬ	20
Тема 8. Мистецтво XIX ст.	18
Тема 9. Мистецтво XX ст.	18
ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ	24
СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	29

ВСТУП

Підготовка майбутніх фахівців із мистецтвознавчих дисциплін у сучасному культурному просторі з властивим йому духом плюралізму, за умови існування різноманітних форм, стилів та жанрів вимагає нового ставлення, нових підходів до викладання, що повинно сприяти росту творчого потенціалу студентів, підвищенню їх професійного рівня.

Культура та мистецтво як її вагома частина, що формувалися протягом століть, акумулюючи духовний світ, ментальність, позначені потужним морально-естетичним потенціалом. Це дозволяє в процесі вивчення курсу поєднувати пізнавальну мету з завданнями морально-естетичного розвитку студентів.

Програма та навчально-методичні матеріали до курсу «Історія образотворчого мистецтва» базуються на концепції професійного, всебічного, морального та естетичного виховання студентів, внаслідок чого викладання мистецтвознавчих дисциплін повинне передавати емоційно-ціннісний та моральний досвід поколінь, сприяти формуванню образного мислення.

Розділи методичних рекомендацій побудовані таким чином, щоб сприяти розкриттю сутності мистецтва, специфіки його розвитку, багато уваги приділено вивченню життя та діяльності видатних митців, ознайомленню з багатством виражальних засобів різних жанрів мистецтва, зі специфічними засобами вираження мистецької мови, композицією творів, термінологією тощо. В центрі уваги курсу знаходиться художній твір, який репрезентує характерні ознаки історико-художнього часу, найтипівіші риси індивідуального стилю кожного митця.

В основу структури кожного заняття покладено історичний принцип. Вивчаючи окремі історичні етапи розвитку образотворчого мистецтва, аналізуючи причини виникнення та зміни напрямів і стилів, студенти мають можливість узагальнювати та систематизувати різноманітну інформацію, розуміти логіку розвитку культури в цілому, відчувати значущість та місце національного мистецтва на тлі світових художніх явищ.

Заняття курсу побудовані на поєднанні історично-жанрового принципу з елементами стильового та портретно-біографічного. Ознайомлення з матеріалом здійснюється на основі аналізу творів мистецтва. Важливо в кожному з творів разом зі студентами знаходити щось особливе, новаторське, тобто в руслі індуктивного методу пізнання рухатися від конкретного до загального, від безпосереднього переживання художніх образів до проникнення в світ митця та його історичний час, до розуміння загальних закономірностей розвитку як українського мистецтва, так і світового.

Невід'ємною частиною курсу є вивчення життєвого та творчого шляху того чи іншого митця, найвидатніших творів з його творчої спадщини. В контексті вивчення творчості кожного художника в цілому основна увага приділяється етапним творам, які найбільш характерні для творчого шляху митця, і стали важливими віхами в розвитку мистецтва.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Програма дисципліни складається з п'яти тематичних розділів:

1. Вступ до курсу. Основи теорії мистецтва.
2. Мистецтво Давнього світу.
3. Мистецтво Середніх віків та мистецтво Відродження.
4. Мистецтво XVII – XVIII.
5. Мистецтво XIX - XX ст.

Принципи відбору змісту та структурування матеріалу. Відбір змісту та структурування матеріалу курсу базуються на таких принципах:

- *систематичності й системності* в навчанні, що пов'язане з планомірною організацією і проектуванням, а також встановленням тісного зв'язку між вивченими питаннями у відповідній послідовності;

- *науковості*, що передбачає покладення в основу роботи найсуттєвішого змісту науки, врахування закономірностей дидактики, логіки навчального предмета;

- *наочності*, основу якого становить необхідність звертатися до конкретних предметів, явищ, процесів, моделей або їх образних відтворень;

- *індивідуального підходу*, що перш за все враховує індивідуальні особливості студентів, а також забезпечує на цій основі підвищення якості навчання;

- *зв'язку навчання з життям*, що ґрунтується на необхідності використання теоретичних знань у практичних ситуаціях.

Місце навчальної дисципліни в освітній програмі. Програма навчальної дисципліни «Історія образотворчого мистецтва» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів за 028 «Менеджмент соціокультурної діяльності».

Навчальна дисципліна входить до блока нормативних обов'язкових дисциплін, надає світоглядну та теоретичну підготовку з історії світового та вітчизняного мистецтва, формує базові знання з основ пластичних мистецтв, створює необхідне підґрунтя виховання візуальної грамотності, набуття необхідних професійних компетентностей, пов'язаних із візуальною культурою.

Програмою навчальної дисципліни «Історія образотворчого мистецтва» корелює з дисциплінами, що викладаються на 1 курсі – «Історією світової культури», «Теорією масової комунікації та комунікаційними технологіями», утворює підґрунтя для вивчення «Дизайну реклами» та «Візуальної соціології».

Вивчення курсу передбачено протягом двох семестрів. Навчальний матеріал поділено на дві частини. У фокусі програми – не хронологічний наратив, а мова мистецтва, його жанрово-видові, техніко-технологічні та стилістичні характеристики.

Статус дисципліни – обов'язкова.

Мета курсу – ознайомлення студентів з найважливішими етапами у розвитку історії світового мистецтва, аналіз його основних напрямків і стилів, характеристика видів, жанрів і окремих творів образотворчого мистецтва.

Завдання навчальної дисципліни: сформувати чіткі уявлення про специфіку і особливості видів, жанрів та стилів образотворчого мистецтва; побачити світ мистецтва не лише як світ шедеврів, але й як особливу сферу культурної практики, що має свій внутрішній лад та закони, містить вагомий комунікативний та рекламний потенціал.

Очікувані результати навчання:

У результаті вивчення дисципліни студент повинен *знати*:

- основні класифікації мистецтва, його види, жанри, стилі й напрями;
- розуміти засоби художньої виразності не тільки як естетичну систему, а й як систему візуального висловлювання;
- репрезентативні пам'ятники та творчість видатних майстрів;
- фахову термінологію та основну наукову літературу з курсу;

уміти:

- вільно орієнтуватися у візуальному матеріалі;
- використовувати необхідну термінологію та аналізувати фахову літературу з курсу,
- виявляти комунікативні аспекти мистецького твору, бачити рекламні підтексти в окремих творах (або рекламний потенціал);
- логічно, грамотно викладати отримані знання (в усній та письмовій формах), а також аргументовано доповідати результати власних спостережень;

мати навички:

- володіння необхідним понятійно-термінологічним апаратом;
- аналізу художнього твору та його інтерпретації.

Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання та підсумкова форма контролю.

Оцінка поточного контролю складається із оцінок, які здобувач отримує за кожну тему поточного модулю за 100-бальною шкалою. Наприкінці семестру оцінки складаються і отримана сума поділяється на кількість тем. Отримана середня кількість балів стає підсумковою оцінкою за семестр (розділ). Під час екзамену здобувач має право і можливість покращити результати відповідей за окремі теми.

Засобами оцінювання є усний, практичний, метод емоційного сприйняття, метод аналізу інтерпретації художнього твору, відповідності програмі, самоконтроль.

Політика оцінювання. Перевірка та поточне оцінювання знань студентів денної форми навчання проводиться протягом семестру. Кожна оцінка виставляється відповідно до розроблених викладачем та заздалегідь оголошених студентам критеріїв, а також мотивується в індивідуальному порядку на вимогу студента.

Студент може ліквідувати академічну заборгованість на атестаційному / заліковому тижні (строго до взаємоузгодженого розкладу). У випадку не виконання студентом усіх передбачених робочою програмою форм поточного контролю він не допускається до екзамену.

За рішенням кафедри студентам, які брали участь в позанавчальній науковій діяльності або виконували узгоджені з лектором індивідуальні форми роботи, присуджуються додаткові бали, кількість яких залежить від об'єму виконаної роботи на значимості досягнених результатів.

Політика академічної поведінки та доброчесності. Плагіат та інші форми академічної недоброчесності є неприпустимими. У разі виявлення будь-якої форми плагіату завдання / робота не зараховується. Використання під час аудиторної роботи гаджетів припустимо виключно з навчальною метою. Звук виклику мобільного телефону має бути відключеним. Під час роботи в аудиторії необхідно бути взаємно толерантним, поважати думку іншого. Конфліктні ситуації мають відкрито обговорюватись в академічних групах з викладачем. У разі загострення конфлікту він має обговорюватись у порядку, визначеному відповідним положенням ХДАК. Норми академічної етики: дисциплінованість; відповідальність; дотримання субординації; академічна доброчесність.

Форми навчальної роботи: лекції, семінарські заняття, консультації, самостійна робота. Лекційні заняття мають інтерактивний пізнавально-прикладний характер. Семінари проводяться в академічних групах, у формі ситуаційних завдань. Графік консультацій складається викладачем до початку курсу, затверджується на кафедрі та доводиться до відома студентів через силабус, відкрити ресурси та під час першого заняття.

Методи навчання. Основними методами навчання мають виступати методи, які забезпечують інноваційну модель проблемного навчання. Зокрема, такі, як проблемний метод (метод проблемного викладання); частково-пошуковий метод (евристичний); інтерактивний метод; методи коучинга. Не менш важливими є й традиційні методи викладання: пояснювально-ілюстративний (інформаційно-рецептивний); репродуктивний, дослідницький. Також під час викладання предмету викладач має, по можливості, використовувати індивідуальний (особистісний) підхід до студентів, який є основою особистісно зорієнтованого навчання.

РОЗДІЛ 1. ВСТУП ДО КУРСУ. ОСНОВИ ТЕОРІЇ МИСТЕЦТВА

Тема 1.

Класифікації мистецтва. Предмет, об'єкт та зміст курсу. Зміст поняття «мистецтво». Функції мистецтва. Взаємозв'язок мистецтва з іншими сферами людської діяльності та їх взаємовплив. Особливості видів та жанрів мистецтва. Основні функції мистецтва.

Проблема «традиційності» та «новаційності» в історії мистецтва. Художник і замовник. Поняття арт-ринку. Художник і глядач (глядач як споживач та глядач як реципієнт). Проблема відповідальності митця.

Образотворче мистецтво в класифікації мистецтв. Типи класифікацій мистецтва та концепція мистецтва як організації простору та часу, як діяльності безпосередньої та опосередкованої, як системи видів та жанрів зі специфічною мовою та засобами художньої виразності.

Питання до теми:

1. Визначення поняття «мистецтво». Встановлення взаємозв'язку мистецтва з іншими сферами людської діяльності.
2. Сутність видів та жанрів мистецтва.
3. Основні функції мистецтва.

Основні терміни до теми:

Мистецтво – особлива форма суспільної свідомості і духовної діяльності, специфіка якої полягає у відображенні дійсності за допомогою художніх образів.

Просторові мистецтва – архітектура, скульптура, живопис, графіка, декоративно-вжиткове мистецтво, дизайн, фотографія.

Часові мистецтва – радіо, музика, література.

Просторово-часові – кіномистецтво, театр, танець, циркове мистецтво тощо.

РОЗДІЛ 2. МИСТЕЦТВО ДАВНЬОГО СВІТУ

Тема 2.

Первісне мистецтво та мистецтво Давніх цивілізацій. Проблема виникнення мистецтва. Синкретизм первісного мистецтва, його функції та види. Первісне суспільство. Перші твори мистецтва. Загальноприйнята періодизація первісної культури. Знайомство з палеолітичною культурою. Використання людьми прадавніх часів примітивних знарядь праці. Поява та формування раціональних знань, мистецтва. Неолітична революція. Виникнення кераміки. Характерні риси культури епохи неоліту. Формування образотворчого мистецтва як явища культури. Матеріальна та духовна культура доби металів. Перший та другий великі суспільні поділи праці. Поява нових форм мистецтва. Мегалітична архітектура. Прадавнє мистецтво на території сучасної України: основні пам'ятки.

Основні риси мистецтва цивілізацій Стародавнього Сходу. Особливості картини світу Давнього Єгипту та її вплив на формування специфіки мистецтва. Характерні особливості релігійних вірувань. Зв'язок культури з заупокійним культом. Декоративно-ужиткове мистецтво стародавнього Єгипту. Місце митця в суспільній ієрархії. Загальна характеристика розвитку архітектурних форм. Канон в скульптурі та настінних розписах. Канонічність та варіативність форм і образів в мистецтві амарнського періоду (соціальні, культурно-релігійні фактори). Специфіка мистецтва Передньої Азії та Далекого Сходу. Дворіччя: періодизація мистецтва. Образотворче мистецтво. Архітектура. Індія: архітектура та мистецтво. Іран: архітектура та мистецтво. Китай: періодизація мистецтва. Наукові відкриття та винаходи стародавнього Китаю. Внесок культур Стародавнього Сходу до загальносвітової культури.

Питання до теми:

1. Виникнення мистецтва. Синкретизм первісного мистецтва, його функції та види.
2. Особливості мистецтва епохи палеоліту.
3. Особливості мистецтва епохи мезоліту.
4. Особливості мистецтва епохи неоліту.
5. Особливості мистецтва епохи енеоліту (мідної доби).
6. Прадавнє мистецтво на території сучасної України: основні пам'ятки.
7. Декоративно-ужиткове мистецтво як найдавніший вид мистецтва. Поява орнаменту.
8. Архітектурні пам'ятки Давнього царства мистецтва Єгипту.
9. Архітектурні пам'ятки Середнього царства мистецтва Єгипту.

10. Архітектурні пам'ятки Нового царства мистецтва Єгипту.
11. Піраміди, мастаби та заупокійні храми у контексті культу фараона (архітектура, стінопис).
12. Архітектура та мистецтво Месопотамії.
13. Архітектура та мистецтво Стародавнього Ірану.
14. Архітектура та мистецтво Стародавньої Індії.
15. Архітектура та мистецтво Стародавнього Китаю.

Основні терміни до теми:

Ападана – головний зал у царських палацах Ахеменідського Ірану, багатоколонний з пласкою дерев'яною стелею.

Дольмен – складна споруда з кількох каменів. Це може бути два вертикально поставлені камені, перекриті третім (так звані триліти) або чотири вертикальні, перекриті п'ятим.

Зикурат – східчаста культова споруда в стародавньому Межиріччі.

Кромлехи – сукупність кам'яних плит і стовпів, розташованих концентричними колами (Стоунхендж в Англії).

Мастаба – тип гробниць давньоєгипетської знаті епохи Раннього та Стародавнього царства, що були збудовані з сирцевої цегли прямокутниками із злегка похилими стінами та пласким дахом.

Мегалітична архітектура (мегаліт у перекладі з грецької – великий камінь). Споруди будувалися й до появи мегалітів, але це була архітектура побутового характеру (житла).

Мегаліти – споруди культового, релігійного характеру.

Меандр (від назви звивистої річки Меандр у Малій Азії) – геометричний орнамент у вигляді ламаної або кривої лінії.

Менгір – це вертикально поставлений кам'яний стовп заввишки від 1 до 20 м і вагою до 10 т.

Папірус – багаторічна берегова рослина, що зустрічається в тропічній Африці. З його висушених стебел виготовлявся матеріал для писання, який використовувався в давнину (зокрема єгиптянами) та в ранньому середньовіччі.

Петрогліфи – вирізьблені на поверхні скель слабо заглиблені зображення тварин, птахів, риб, воїнів, човнів з веслярами і т. ін.

Тема 3.

Античне мистецтво. Античне мистецтво та його основні риси. Загальноприйняті уявлення про античне мистецтво та його особливості. Специфіка розуміння мистецтва в античному світі («мистецтво» і «техне»). Місце художника в суспільній ієрархії. Періодизація мистецтва Давньої Греції. Крито-мікенське мистецтво. Вазопис. Розвиток античної пластики. Ордерна система та її роль в історії мистецтва. Архаїка: архітектурні ордери, храмові споруди, скульптура, вазопис. Грецька класика: історичні умови

піднесення грецької культури у V ст. до н. е. Архітектура та скульптура. Творча діяльність та життєвий шлях Фідія. Розвиток античної науки. Суть культури еллінізму, поєднання в ній східного та власне грецького елементів. Мистецтво Стародавнього Риму. Роль етрусків як попередників давньоримської культури. Характерні особливості їх релігійних уявлень. Архітектура та мистецтво етрусків. Матеріальна та духовна культура Стародавнього Риму, її вторинний характер. Утилітаризм давньоримської культури. Інженерні споруди та проблема функціональності римської архітектури. Розвиток римської пластики; римський скульптурний портрет, історичний рельєф. Живопис («помпеянські стилі»).

Місце та роль античності у формуванні європейської культури.

Питання до теми:

1. Крито-мікенське мистецтво.
2. Ордерна система та її роль в історії Стародавньої Греції.
3. Ансамбль Акрополя в Афінах: взаємодія ансамблю з навколишнім середовищем, принципи планування, структура.
4. Типи храмів античної Греції.
5. Розвиток скульптури Стародавньої Греції.
6. Давньогрецький живопис.
7. Вазопис античної Греції.
8. Ансамбль храму Зевса Олімпійського.
9. Розвиток ордерної системи Стародавнього Риму.
10. Інженерні споруди та проблема функціональності римської архітектури.
11. Римський форум.
12. Типи римського житла.
13. Розквіт скульптурного портрета Стародавнього Риму.
14. Колізей – вершина римського будівельного мистецтва.
15. Пантеон. Конструктивні особливості.
16. Мистецтво етрусків /Мистецтво Помпей.
17. Скульптура та архітектура етрусків.
18. Архітектура Помпей.
19. Монументальний живопис Помпей.

Основні терміни до теми:

Античне мистецтво – мистецтво високорозвинених рабовласницьких держав Середземномор'я й Малої Азії в I тис. до н. е. (Греція, елліністичні держави, Римська республіка) і в 1-й половині I тис. н. е. (Римська імперія).

Антаблемент – верхня частина споруди, що спирається на колони. А. поділяється на архітрав, фриз і карниз.

Архітрав – у архітектурних ордерах – головна балка, нижня частина антаблемента, що лежить на капітелях колон.

Капітель – верхня частина колони, пілястри або стовпа, на яку спирається головна балка, що перекриває прогін між колонами (архітрав).

Карниз – горизонтальний виступ на стіні, що підтримує дах будинку та захищає стіну від води, що стікає з даху.

Ордер архітектурний – один із видів архітектурної композиції, що складається з вертикальних несучих частин-підпор у вигляді колон, стовпів або пілястрів і горизонтальних частин – антаблемента.

Пілон – 1) споруди в формі зрізаної піраміди, які будувалися перед єгипетськими храмами по обидва боки порталу; 2) великі стовпи, що підтримують склепіння або розміщені по боках порталу будинку.

Пілястра, пілястр – плоский вертикальний виступ на поверхні стіни у вигляді частини вбудованого в неї прямокутного стовпа. Має ті ж частини, що й колона. Широко застосовується в ордерній архітектурі.

Портал – архітектурно виділений вхід у будинок.

Портик – частина будівлі, відкрита галерея, утворена з колон або арок, що підтримують перекрив перед входом будинку.

Фриз – 1) в архітектурних ордерах – середня горизонтальна частина антаблемента, що міститься між архітравом і карнизом; 2) суцільна смуга декоративних, скульптурних та інших зображень, що облямовують верхню частину стіни, підлогу приміщення тощо.

Фронтон – завершення фасаду будинку, портика, колонади, обмежене двома схилами даху по боках і карнизом біля основи.

РОЗДІЛ 3. МИСТЕЦТВО СЕРЕДНІХ ВІКІВ ТА ВІДРОДЖЕННЯ

Тема 4.

Мистецтво Середніх віків у Західній Європі. Мистецтво і культ (теологічні, соціокультурні, економічні чинники). Розуміння та тлумачення середніх віків як складного та неоднозначного періоду в історії європейської культури. Формування історичних умов розвитку середньовічної культури. Взаємовідносини культури та релігії. Провідна роль католицької церкви у формуванні культурної політики. Розвиток образотворчого мистецтва в добу середньовіччя. Вплив колективної середньовічної свідомості на мистецький процес. Соціальне становище художника («замовник» – митець – «споживач»). Романський стиль: походження терміну, типологічні особливості. Базилика та романський храм: архітектурна специфіка, синтез мистецтв. Готичний стиль в архітектурі і мистецтві: походження та умовність терміну, типологічні особливості; синтез мистецтв. Готична каркасна конструкція і вітраж. Декоративно-ужиткове мистецтво Середніх віків. Книжкова мініатюра в комплексі рукописної книги.

Питання до теми:

1. Дороманське мистецтво.
2. Романський стиль: походження терміну, типологічні особливості.
3. Базилика та романський храм: архітектурна специфіка, синтез мистецтв.
4. Готичний стиль в архітектурі і мистецтві: типологічні особливості; синтез мистецтв.
5. Готичний собор: архітектурна специфіка, синтез мистецтв.
6. Готичні вітражі у Західній Європі.
7. Декоративно-ужиткове мистецтво Середніх віків.
8. Книжкова мініатюра в комплексі рукописної книги у Західній Європі.
9. Інтернаціональна готика. Особливості.

Основні терміни до теми:

Базилика – прямокутна у плані споруда, розділена всередині рядами колон або стовпів на 3—5 частин — нефів.

Неф – поздовжня частина храму, звичайно розчленована колонадою або аркадою на головний, більш широкий і високий, неф і бічні нефи (по одному або по два).

Ротонда – центрична, кругла в плані споруда, зазвичай увінчана куполом.

Фреска, фресковий живопис – розпис стін водяними фарбами по сирій шпукатурці; твір, виконаний у цій техніці.

Фібула – металева застібка для одягу, одночасно – прикраса.

Тема 5.

Мистецтво Візантії та країн «візантійського кола». Загальна характеристика розвитку мистецтва Візантійської імперії. Синтез мистецтв в хрестово-банному типі храму. «Візантійський стиль»: іконологія та іконографія. Загальна характеристика мистецтва княжих часів на території України. Розвиток іконопису, монументального живопису, рукописної книги в українських землях за княжої доби. Специфіка розвитку мистецтва в українських землях за доби пізнього середньовіччя (регіональні, національні та глобальні чинники).

Питання до теми:

1. Загальна характеристика розвитку мистецтва Візантійської імперії.
2. Візантійське мистецтво IV-V ст.
3. Візантійське мистецтво VI-VII ст.
4. Візантійське мистецтво епохи іконоборства.
5. Мистецтво середньовізантійської епохи IX-XII ст.
6. Мистецтво пізньовізантійської епохи XIII-XV ст.
7. Синтез мистецтв в хрестово-банному типі храму.
8. Собор св. Софії в Константинополі.
9. Іконопис та монументальний живопис Візантії.

Основні терміни до теми:

Апсида (абсида) – півкругла, іноді багатокутна, виступаюча частина будівлі, перекрита відповідним склепінням.

Барaban – циліндрична частина церковної глави, де розташовували вікна для освітлення центральної частини храму.

Конха – півкупол, що служить для перекриття півциліндричних частин будівлі (ніш, апсид).

Нартекс – вхідне приміщення у храмі. Розміщувався здебільшого під хорами.

Оранта – зображення Божої Матері з піднятими у молитві руками, яка уособлює Заступницю світу.

Смальта – кольорове непрозоре скло у вигляді кубиків або пластинок, використовуване для виготовлення мозаїк.

Деїсус, деїсіс – три ікони, які складають одне ціле: у центрі – Ісус Христос, праворуч від нього – Богоматір, зліва – Йоанн Хреститель. Деїсусний чин іконостаса – третій ряд ікон із Деїсусом у центрі.

Іконостас – особлива перегородка, що закриває вівтарну частину храму і складається з кількох рядів ікон. Класичний І. включає Царські врата, місцевий чин, святковий, деїсусний, пророчий, праотецький чини.

Одигітрія – ікона Богоматері з немовлям (Ісусом Христом), яка зображується сидячи або стоячи.

Позем – у нижній частині ікони – умовне зображення землі в один або два тони, зазвичай зелених, рідко – коричневих.

Ряд, чин – в іконостасі – декілька ікон однієї тематичної групи.

Тема 6.

«Інтернаціональна готика» та «Північне Відродження»: проблема розуміння. Ранній ренесанс в Італії. Загальна характеристика епохи Ренесансу, його перехідний характер. Сутність і зміст історичної епохи. Основи філософії гуманізму. Ренесанс як тип художньої культури. Зміна соціокультурних та художніх парадигм. Відродження античної спадщини на новому етапі розвитку людства. Цінні наукові відкриття, поява книгодрукування в Європі. Значення та роль Реформації в історії розвитку європейської культури. Архітектура в епоху Реформації. Релігійний гуманізм як основа мистецтва «Північного Відродження». Регіональні варіанти північного Ренесансу (Нідерланди, Німеччина, Франція). Проторенесанс в Італії: опосередкування романських, готичних та античних рис. Кватроченто: зміна художньої парадигми, оновлення завдань і функцій мистецтва. Поява художнього колекціонування та його вплив на розвиток мистецького середовища.

Питання до теми:

1. Поняття „Відродження”, його розуміння та тлумачення.
2. Проторенесанс (Джотто).
3. Живопис раннього Відродження (Сандро Боттічеллі, Мазаччо, Андреа Мантенья).
4. Скульптура раннього Відродження (Донателло).
5. Мистецтво Нідерландів.
6. Мистецтво Німеччини.
7. Мистецтво Франції.
8. Творчість Яна ван Ейка.
9. Творчість Пітера Брейгеля Старшого.
10. Творчість Ієроніма Босха.
11. Творчість Альбрехта Дюрера.
12. Творчість Лукаса Кранаха Старшого.
13. Творчість Ганса Гольбейна Молодшого.
14. Творчість Франсуа Клуе.

Тема 7.

Мистецтво XVI століття. Високий ренесанс в Італії. Художник як інтелектуал і ключова фігура часу. Замовник – художник – глядач. Візуальна орієнтація ренесансного типу культури та первинність просторових мистецтв. Генії мистецтва Високого Відродження в Італії (Леонардо да Вінчі, Рафаель, Мікеланджело).

Виникнення та розвиток жанрів образотворчого мистецтва (портрет, міфологічна та релігійна картина). Маньєризм. Кунсткамери (кабінети мистецтв) як специфічний вид гуманістичного «дозвілля».

Питання до теми:

1. Високий ренесанс в Італії.
2. Архітектура епохи Високого Відродження в Італії.
3. Творчість Леонардо да Вінчі.
4. Творчість Рафаеля Санті.
5. Творчість Мікеланджело Буонарроті.
6. Творчість Тиціана.
7. Творчість митців пізнього Відродження в Італії.
8. Маньєризм у мистецтві.

Основні терміни до теми:

Аркада – ряд однакових арок.

Відродження (французькою – Ренесанс) – історичний період у культурному й ідеологічному розвитку країн Західної і Центральної Європи, найважливішими ознаками якого є формування нової гуманістичної ідеології.

Гравюра – вид графічного мистецтва, друковане відтворення малюнку.

Дереворит – гравюра на дереві.

Палаццо – палац, особняк в Італії XV – XVIII ст. із величним фасадом, що виходить на вулицю, а також із внутрішнім двором.

Офорт – 1) спосіб заглибленого гравірування, при якому лінії малюнка продряпуються різцем або голкою на смоляному покритті металевої гравюрної дошки, і потім піддаються травленню азотною кислотою; 2) відбиток з дошки, гравірованої таким способом.

РОЗДІЛ 4. МИСТЕЦТВО XVII – XVIII СТОЛІТЬ

Тема 8.

Мистецтво бароко та стиль рококо. Історичні умови існування культури. Роль буржуазних революцій в історії розвитку країн Західної Європи. Соціально-політичні наслідки буржуазних революцій, посилення католицької реакції. Контрреформація. Проблема стилю в мистецтві Нового часу. «Красні мистецтва» та «старі майстри». Роль особистості в мистецькому процесі. Мистецтво XVII ст. Основні риси культури бароко. Естетичні принципи сприйняття та зображення світу і людини. Живопис епохи бароко. (Рубенс, Веласкес), архітектура та скульптура. Стиль бароко: синтез мистецтв, ідеал, канон. Розвиток національних шкіл в мистецтві XVII-XVIII ст. Живопис бароко в Італії та Фландрії. Позастильова тенденція в мистецтві Іспанії, Голландії, Франції. Феномен «малих голландців». «Бароковий реалізм». Рококо: проблема терміну («малий стиль»). Риси і ознаки стилю. Архітектура; синтез мистецтв у садово-парковій архітектурі. Жанрова еволюція. Вплив ідей Просвітництва на розвиток мистецтва XVIII ст. «Просвітницький реалізм» та сентименталізм. Зародження публічного характеру художнього спілкування як провідного чинника змін структури художнього життя. Мистецтво XVIII ст. Суть Просвітництва як соціокультурного явища. Основні риси ідеології Просвітництва та форми його існування у різних країнах Західної Європи. Особливості класицизму XVIII ст. (Франція, Німеччина). Естетичні принципи мистецтва рококо. Філософія гедонізму. Місце і роль сентименталізму в європейській культурі кінця XVIII ст.

Питання до теми:

1. Основні риси мистецтва бароко.
2. Естетичні принципи мистецтва реалізму.
3. Характерні риси стилю рококо.
4. Творчість Дієго Веласкеса.
5. Творчість Хусепе Рібера.
6. Творчість Мікеланджело Мерізі да Караваджо.
7. Творчість Пітера Пауля Рубенса.
8. Творчість Антоніса Ван Дейка.
9. Творчість Рембрандта ван Рейна.
10. Творчість «малих голландців».
11. Творчість Жана-Антуана Ватто.
12. Творчість Жана Оноре Фрагонара.
13. Творчість Франсуа Буше.

Основні терміни до теми:

Бароко – (від порт. *barroco* ісп. *barruico* та фр. *baroque* – «перлина неправильної форми») – стиль у європейському мистецтві початку XVI століття – кінця XVIII століття.

Рококо – (фр. *rococo*, від фр. *rocaille* – декоративна мушля, черепашка, рокайль) – стиль у мистецтві, що виник у Франції в першій половині XVIII сторіччя.

Тема 9.

Академізм. Класицизм. XVII ст. – перше «сучасне» століття в історії мистецтва. Академізм та виникнення нових механізмів зв'язку художника із публікою. Художня виставка як потреба в репрезентації та нова інституційна форма художнього життя. «*Gemalte Galerien*»: розвиток галереї як приватного художнього музею. Ієрархія жанрів образотворчого мистецтва. Поява класицизму, його історичні та філософські корені. Громадянський зміст класицизму. Елементи наслідування античних зразків в творах класицизму. Архітектура та живопис. Класицизм як великий стиль: синтез мистецтв, ідеал, канон. «Красні мистецтва» та «старі майстри». Роль особистості в мистецькому процесі. Проблема стилю в мистецтві Нового часу. Академії мистецтв як перші художні навчальні заклади та їх роль в становленні академізму як типу художнього мислення. Академічна теорія мистецтва. Салон в мистецтві. Концепція реалізму Нового часу. Ієрархія жанрів в мистецтві XVII-XVIII ст. Стиль класицизм. Класицизм як система художнього бачення і стиль в європейському мистецтві. Синтез мистецтв в архітектурі класицизму. Риси і ознаки стилю класицизм в образотворчих мистецтвах. Творчість провідних представників класицизму. Специфіка функціонування класицизму в українському мистецтві XVII-XVIII ст.

Питання до теми:

1. Місце та роль мистецтва класицизму.
2. Творчість Нікола Пуссена.
3. Творчість Клода Лоррена.
4. Версаль. Палац і парк.
5. Творчість Жака Луї Давида.
6. Ампір як явище європейського мистецтва.
7. Творчість Жана Огюста Домініка Енгра.

Основні терміни до теми:

Ампір (фр. *style empire* — «імперський стиль») — стиль європейського мистецтва часів імперії Наполеона I, що завертав еволюцію класицизму. У

його основі мистецькі традиції імператорського Риму з прагненням до величі, помпезності.

Академізм – стиль і напрям у мистецтві XIX століття, який наголошував на необхідності дотримуватися принципів і правил, визначених визнаними офіційними авторитетами в галузі «високого мистецтва».

Класицизм – (англ. *classicism*, від лат. *classicus* – зразковий) – напрям в європейському мистецтві, який уперше заявив про себе в культурі XVI ст. Найбільшого розквіту досягає у Франції (XVII ст.).

Неокласицизм (від грец. *neos* — новий і *classicus* — зразковий) — ретроспективний стиль у мистецтві, для якого характерно звернення до традицій минулого, в архітектурі та образотворчому мистецтві — переважно до античності, в академічній музиці — до ранньокласичного і докласичного періодів.

РОЗДІЛ 5. МИСТЕЦТВО ХІХ – ХХ СТОЛІТЬ

Тема 10.

Мистецтво ХІХ ст. Науково-технічний прогрес і мистецтво: наука, філософія, сучасність і мистецтво. Античність і «сучасність»: історизм в мистецтві. Проблема стилю в мистецтві ХІХ ст. Стиль ампір. Жан Огюст Домінік Енгр. Поява романтизму. Його історичні та філософські корені. Загальноприйнята типологія романтизму. Виникнення в мистецтві нових жанрів. Основні риси героя творів епохи романтизму. Живопис (Делакруа, Жеріко). Романтизм і реалізм як творчі методи та їх специфіка в просторових мистецтвах. Поява реалізму, його художні особливості (показ типових характерів у типових обставинах). Увага до соціального середовища як умови формування характеру людини. Основні досягнення живопису (Дом'є, Курбе). Оновлення сюжетно-тематичного ряду (еволюція жанрів) та художньої мови просторових мистецтв. Художнє розмаїття творчих пошуків нового часу, поява альтернативи реалізму в європейській культурі 1870-1880-х років: імпресіонізм, постімпресіонізм. Імпресіонізм та творчий метод реалізму. Імпресіонізм та його роль в еволюції мистецтва межі ХІХ-ХХ століть. Символізм та експресіонізм в європейському мистецтві кінця ХІХ ст. Роль особистості в художньому процесі. Основні проблеми модерна, іконографія та принципи формоутворення. Ієрархія мистецтв, пошук синтезу в мистецтві.

Питання до теми:

1. Проблема стилю в мистецтві ХІХ ст.
2. Поява романтизму.
3. Місце і роль реалізму в європейській культурі.
4. Характерні риси імпресіонізму.
5. Поява постімпресіонізму.
6. Творчість Клода Моне.
7. Творчість Едуарда Мане.
8. Творчість Огюста Ренуара.
9. Творчість Огюста Родена.
10. Творчість Каміля Піссарро.
11. Творчість Едгара Дега.
12. Пуантилізм у живописі (Жорж Сера, Поль Сіньяк).
13. Творчість Поля Сезанна.
14. Творчість Вінсента Ван Гога.
15. Творчість Поля Гогена.
16. Творчість Анрі де Тулуз-Лотрека.

Основні терміни до теми:

Дивізіонізм — метод живопису, заснований на розкладанні складного колірного тону на чисті кольори, які наносили на полотно окремими мазками.

Еклектика – змішування ознак різних стилів.

Імпресіонізм (фр. *impression* — враження) — стиль останньої третини ХІХ — поч. ХХ ст., представники якого прагнули природно й невимушено відобразити навколишній світ у його мінливості, передаючи свої враження.

Марина – твір пейзажного живопису із зображенням морського краєвиду.

Мариніст – художник, який спеціалізується на зображенні морських краєвидів.

Пленер – живопис на відкритому повітрі. Представники пленерного живопису ставили перед собою завдання відтворити на полотні природне освітлення і реальні відтінки кольорів.

Постімпресіонізм (фр. *postimpressionisme*, лат. *Post* — після, тобто після імпресіонізму) — збірна назва кількох напрямів французького мистецтва кінця ХІХ ст., що виникли слідом за імпресіонізмом, зокрема неоімпресіонізм.

Пуантилізм (фр. *pointillisme* — крапка) — живописна техніка — нанесення фарб на полотно у вигляді маленьких точок або квадратів, які під час сприйняття картини з певної відстані оптично зливаються.

Символізм (від грец. — знак, символ) — одна зі стильових течій модернізму. Символісти проголосили символ основою мистецької творчості.

Синестезія (від грец. — одночасне відчуття) — художній прийом, що полягає в поєднанні різних асоціацій. Виникнення у людини одночасно відчуття не тільки в тому органі чуття, на який діє подразник, а й в іншому органі.

Тема 11.

Мистецтво ХХ ст. Європейська культура в ХХ столітті. Етапи розвитку новітньої культури. Естетичні принципи європейської культури ХХ-ХХІ ст. Криза реалістичної культури Європи на зламі ХІХ-ХХ ст. Руйнування традиційної видово-жанрової системи мистецтва та виникнення нових соціокультурних реалій для розвитку мистецтва. Модернізм та авангардизм. Проблема «сучасності» в мистецтві ХХ ст. Елітарність та інтелектуальність сучасного мистецтва. Поява культури модернізму та її різновиди. Ключові філософські засади модернізму. Естетичні напрями модернізму: кубізм, абстракціонізм, експресіонізм, сюрреалізм. Антимистецтво. Авангардизм – еволюція новацій художньої мови, автономізація формального початку. Європейська художня ситуація 1920–40-х: новації і традиції. Особливості мистецтва тоталітарних країн.

Питання до теми:

1. Модернізм.
2. Кубізм.
3. Експресіонізм.
4. Фовізм.
5. Абстракціонізм.
6. Сюрреалізм.
7. Постмодернізм.

Основні терміни до теми:

Абстракціонізм – творчий метод, основна ознака якого – принципова відмова від зображення реальних предметів і явищ.

Авангард – поняття, що охоплює усі найновіші явища у мистецтві. Йому властиві розрив із традиційним досвідом творчості, постійний пошук нових художніх форм.

Арт-деко, або ар деко (з фр. art - deco — «декоративне мистецтво») — еkleктичний стиль у мистецтві, що сформувався на основі синтезу неокласицизму і модернізму та в результаті змішування багатьох інших джерел.

Ар нуво (від фр. — «нове мистецтво») — назва стилю модерн у Бельгії та Франції (за назвою магазину-салону, що відкрив у Парижі Семюел Бінг).

Асамбляж (фр. assemblage) — споріднена колажу техніка візуального мистецтва, уведення у твір тривимірних нехудожніх матеріалів, буденних предметів.

Дадаїзм, або дада (з фр. dada — дерев'яна конячка-каталка, але є безліч інших тлумачень) — авангардистська течія в літературі та мистецтві, в якій використовували як засіб вираження елементи нісенітності й абсурду.

Експресіонізм (від фр. expression — вираження, виразність) — літературно-мистецький напрям авангардизму, що сформувався на поч. ХХ ст. в Німеччині. Йому притаманне трагічне сприйняття і відображення дійсності; бурхлива реакція на дегуманізацію суспільства і знеособлення в ньому людини.

Інсталяція (від англ. installation — монтаж, установка, устрій) — просторова композиція, яка утворює одне ціле з театралізованою обстановкою залу.

Колаж (фр. collage — клеїти) — художня техніка, сутність якої полягає у використанні в композиції різних наклейок із плоских (кольоровий папір, шпалери, тканини) або об'ємних (мотузки, шматки дерев, метал) матеріалів.

Конструктивізм (від лат. constructio — побудова, структура) — напрям в авангардизмі 1910-1930-х рр., що охоплює архітектуру, образотворче і декоративноприкладне мистецтво, фотографію, частково — літературу, театр, кіно, музику. Характеризується лаконізмом і абстрактністю форм.

Кубізм (фр. cubisme, від cube — куб) — модерністський художній напрям із переважанням геометричних форм, заснований П. Пікассо і Ж. Браком на поч. ХХ ст.

Кубофутуризм (фр. cubofuturism) — художній напрям у поезії та образотворчому мистецтві поч. ХХ ст., який об'єднав авангардні явища кубізму і футуризму.

Модерн (з фр. moderne — новітній, сучасний) — стиль, який виявився переважно в архітектурі, образотворчому та декоративно-прикладному мистецтві наприкінці ХІХ — на початку ХХ ст. і поступово завершив своє існування з початком Першої світової війни; мав різні назви в різних країнах.

Модернізм (буквально — «осучаснений», від лат. modernus — сучасний) — сукупність пов'язаних між собою стилів і напрямів у мистецтві, що виникли наприкінці ХІХ — на початку ХХ ст. і набули особливого розвитку після Першої світової війни.

Неопластицизм (гол. neoplasticism, від грец. neos — новий і пластика) — художня течія абстракціонізму, що базується на ідеї «мистецтва чистої пластики».

Орфізм (фр. orphisme, від Orphee — Орфей) — течія в європейському абстрактному живописі 1910-х рр., якій притаманна єдність світла, кольору, руху.

Постмодернізм — напрям у мистецтві й культурі кінця ХХ ст., що протиставив себе модернізмові й претендував на його заміну. П. практикує відкритий ретроспективізм, створює своєрідне театралізоване естетичне середовище, в котре часто вводяться елементи іронії й гротеску.

Сецесіон (з нім. — вихід, віддалення), або сецесія — назви стилю модерн в Австро-Угорщині, а також у Західній Україні. Походять від назви творчого об'єднання художників, архітекторів, дизайнерів.

Симультаний (фр. simultanée — одночасний) — вплив кількох чинників одночасно, що породжує їхній взаємозв'язок і взаємопроникнення.

Сюрреалізм (фр. surrealisme — букв. надреалізм) — течія модернізму, апофеоз людської фантазії, відрізняється парадоксальним поєднанням форм. *Фовізм* (від фр. fauve — «дикий») — авангардистська течія в живописі поч. ХХ ст., творам якої характерні інтенсивне звучання кольорів і зіставлення контрастних площин, відмова від світлотіні та лінійної перспективи, що підкреслює емоційну виразність творів.

Футуризм (лат. futurum — мабутнє) — радикальний літературно-художній напрям авангардного мистецтва, був поширений на поч. ХХ ст. Його представники оспівували майбутнє як еру техніки, високих швидкостей і темпу життя.

Югендстиль (нім. — «молодий стиль») — назва стилю модерн у Німеччині, що походить від назви журналу, який пропагував нове мистецтво.

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ
з курсу «Історія пластичних мистецтв»

ПИТАННЯ ЗАКРИТОЇ ФОРМИ

I варіант

1. Визначте, які з цих споруд відносяться до культури Месопотамії:
1) висячі сади; 2) піраміди; 3) акведук; 4) папір; 5) зіккурат
2. Позначте, хто з давньогрецьких скульпторів створив знаменитого «Дискобола»: а) Скопас; б) Леохар; в) Мірон; г) Пракситель.
3. Позначте терміни, що стосуються культури Стародавньої Греції:
1) акрополь; 2) пагода; 3) дорійський стиль;
4) кора; 5) зіккурат; 6) курос.
4. Середньовіччя у Західній Європі охоплює період:
а) II-X ст.; б) V-XV ст.; в) XII-XVII ст.
5. Епоха Відродження характеризується поверненням до традицій:
а) Давнього Сходу; б) античності;
в) Середньовіччя; г) первісного ладу.
6. Як перекладається термін «класицизм»:
а) красивий; б) дивний; в) давній; г) зразковий.
7. Позначте художників, що працювали в стилі бароко:
1) Веласкес; 2) Енґр; 3) Рафаель; 4) Ван Дейк; 5) Леонардо да Вінчі;
6) Рубенс; 7) Мікеланджело Буонарроті.
8. Позначте, хто з художників є автором картини «Сикстинська мадонна»:
а) Тиціан; б) Рафаель; в) Леонардо да Вінчі; г) Мікеланджело Буонарроті.
9. Позначте, хто з художників є автором картини «Народження Венери»:
а) Сандро Боттічеллі; б) Джорджоне; в) Пітер Брейгель;
г) Ієронім Босх.
10. Позначте архітектурну споруду епохи Відродження:
1) Собор Паризької Богоматері; 2) Версаль; 3) Собор святого Петра в Римі.
11. Художники пуантилізму — це: а) Ж.-П. Сера, П. Сіньяк. б) К. Моне, Е. Мане, П. Ренуар. в) П. Сезанн, В. Ван Гог, П. Гоген.
12. Позначте художників, що працювали в стилі «кубізм»:
1) С. Далі; 2) П. Пікассо; 3) В. Кандинський; 4) Ж. Брак; 5) О. Архипенко.

II варіант

1. Покажіть відповідність між історичними особами та подіями, які відбувалися в їхні часи:

а) Джосер;	1) будівництво найбільшої піраміди;
б) Ехнатон;	2) спроба релігійної реформи;
в) Хеопс.	3) будівництво першої, східчастої піраміди.

2. Позначте, хто з давньогрецьких скульпторів створив одне з 7 чудес світу – статую Зевса Олімпійського: а) Пракситель; б) Фідій; в) Мірон; г) Поліклет.

3. Позначте терміни, що стосуються культури Стародавнього Риму:
 - 1) терми; 2) акведук; 3) тріумфальна арка; 4) пагода; 5) цирк; 6) мастаба.

4. Визначте хронологічні межі Відродження у Західній Європі:
 - а) ХУІІ-ХУІІІ ст.; б) ХІУ-ХУІ ст.; в) ХІ-ХІІ с.

5. Позначте терміни, що стосуються середньовічної культури:
 - 1) готика; 2) ампір; 3) акрополь; 4) вітраж; 5) базиліка; 6) терми.

6. Як перекладається термін «бароко»:
 - а) красивий; б) дивний; в) давній; г) зразковий.

7. Позначте художників, що працювали в стилі класицизму:
 - 1) Н.Пуссен; 2) Тиціан; 3) Рафаель; 4) Ж.-Л. Давид; 5) Леонардо да Вінчі; 6) Рубенс; 7) Мікеланджело Буонарроті.

8. Позначте, хто з художників є автором картини «Мадонна Літта»:
 - а) Сандро Боттічеллі; б) Тиціан; в) Леонардо да Вінчі; г) Мікеланджело Буонарроті.

9. Позначте, хто з художників створив колосальну статую «Давид»:
 - а) Рафаель; б) Джорджоне; в) Мікеланджело; г) Леонардо да Вінчі.

10. Позначте архітектурну споруду бароко:
 - 1) Собор Паризької Богоматері; 2) Версаль; 3) колонада собору святого Петра в Римі.

11. Художники постімпресіонізму — це: а) Е. Дега, К. Піссарро, О. Роден б) К. Моне, Е. Мане, П. Ренуар. в) П. Сезанн, В. Ван Гог, П. Гоген.
12. Які назви зайві в переліку напрямів модернізму: абстракціонізм, кубізм, сюрреалізм, рококо, імпресіонізм, дадаїзм.

III варіант

1. Позначте терміни, що стосуються культури Стародавнього Єгипту:

1) висячі сади; 2) піраміди; 3) дорійський стиль; 4) мастаба; 5) зіккурат.

2. Позначте, хто з давньогрецьких скульпторів створив статую Гермес з Діонісом:

а) Лісіпп; б) Леохар; в) Мірон; г) Пракситель.

3. Назвіть напрям культової архітектури XII-XIV ст., що характеризується домінуванням стрілчастих арок, скульптурних прикрас, використанням вітражів:

а) ампір; б) романтизм; в) романський; г) готика.

4. Хто ввів до наукового обігу термін «середні віки»:

а) просвітителі XV-XVIII століття;
б) філософи кінця XIX - початку XX ст.;
в) італійські гуманісти епохи Відродження;
г) романтики.

5. Визначте хронологічні межі бароко:

а) XV-XVII ст.; б) кінець XVI - середина XVIII ст.; в) XV-XVI ст.

6. Як перекладається термін «античний»:

а) красивий; б) дивний; в) давній; г) зразковий.

7. Позначте художників епохи Відродження:

1) Дюрер; 2) Аппеллес; 3) Рафаель;
4) Гейнсборо; 5) Рубенс;
6) Фрагонар; 7) Сандро Боттічеллі.

8. Позначте, хто з художників є автором фрески «Темна вечір»:

а) Тиціан; б) Рафаель; в) Леонардо да Вінчі;
г) Мікеланджело Буонарроті.

9. Позначте, хто з художників є автором картини «Нічна варта»:

а) Пітер Пауль Рубенс; б) Дієго Веласкес; в) Рембрандт Харменс ван Рейн. г) Антоніс Ван Дейк;

10. Позначте архітектурну споруду класицизму:

1) Собор Паризької Богоматері; 2) Версаль; 3) Собор святого Петра в Римі.

11. Художники імпресіонізму — це: а) Е. Дега, К. Піссарро, П. Сіньяк. б) К. Моне, Е. Мане, П. Ренуар. в) П. Сезанн, В. Ван Гог, П. Гоген.

12. Які назви зайві в переліку напрямів авангарду: кубізм, футуризм, романтизм, конструктивізм, сентименталізм, супрематизм.

ПИТАННЯ ВІДКРИТОЇ ФОРМИ

1. Взаємозв'язок мистецтва з іншими сферами людської діяльності та їх взаємовплив.
2. Функції мистецтва.
3. Періодизація первісного суспільства
4. Виникнення мистецтва.
5. «Неолітична революція» (виникнення відтворювального господарства)
6. Бронзовий та залізний віки.
7. Образотворче мистецтво та архітектура Стародавнього Єгипту
8. Образотворче мистецтво та архітектура Месопотамії
9. Образотворче мистецтво та архітектура Стародавнього Ірану
10. Образотворче мистецтво та архітектура Індії
11. Образотворче мистецтво та архітектура Стародавнього Китаю
12. Образотворче мистецтво та архітектура Стародавньої Греції
13. Образотворче мистецтво та архітектура Стародавнього Риму
14. Дороманське мистецтво
15. Романське мистецтво
16. Готичне мистецтво
17. Мистецтво Візантії та країн «візантійського кола».
18. Проторенесанс та Раннє Відродження
19. Високе Відродження в Італії
20. Ренесанс у Венеції
21. Відродження в інших країнах Західної Європи
22. Бароко в західноєвропейському мистецтві
23. Класицизм у західноєвропейському мистецтві
24. Стиль рококо в західноєвропейському мистецтві
25. Романтизм у західноєвропейському мистецтві
26. Реалізм у західноєвропейському мистецтві
27. Імпресіонізм.
28. Постімпресіонізм
29. Мистецтво на межі 19-20 ст. Символізм. Модерн.
30. Особливості експресіонізму як напрямку.
31. Особливості фовізму як напрямку.
32. Особливості кубізму як напрямку.
33. Особливості футуризму як напрямку.
34. Особливості абстракціонізму як напрямку.
35. Особливості дадаїзму сюрреалізму як напрямків.
36. Постмодернізм.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Основна література

1. Алфьорова З. Межі видимого: Становлення візуального мистецтва: монографія. Х., 2008.
2. Безклубенко С. Мистецтво: терміни і поняття К., 2008.
3. Білецький П.О. Мова образотворчих мистецтв [Текст] / П.О. Білецький. – К.: Рад. школа, 1973. – 127 с.
4. Гомперц В. Що це взагалі таке? 150 років сучасного мистецтва в одній пілюлі. К., 2017.
5. Гонтова Л. Історія мистецтв як культурний текст. ХХ ст. К., 2005.
6. Даниленко В. Світоглядні підвалини дизайну. Вісник харківської академії дизайну і мистецтв. Вип. 2. 2002.
7. Легенький Ю. Від ремесла до творчості : збірник. К., 1990.
8. Паньків Г. Теоретичні аспекти проблеми синтезу в пластичних мистецтвах. Вісник ХДАДМ. 2017. № 5. С. 46-52.
9. Постолова Н. Пластичні мистецтва: Посібник. Херсон, 2006. 63 с
10. Романенкова Ю. Історія пластичних мистецтв. К., 2008.
11. Ходж А. Історія мистецтва. Живопис від Джотто до наших днів: [пер. з англ.] Х., 2012.
12. Шейко В. Історія художньої культури. Візантія. Арабо-мусульманський світ. Китай. Японія. Х., 2001.
13. Шейко В. Історія художньої культури. Західна Європа ХІХ–ХХ ст.: підруч. Х.: ХДАК, 2001.
14. Шейко В. Історія художньої культури. Західна Європа ХVІІ і ХVІІІ ст: підруч. Х.: ХДАК, 2001.
15. Шейко В. Історія художньої культури. Первісність. Стародавній світ: підруч.. Х.: ХДАК, 1999.
16. Шейко В. Історія художньої культури. Середньовіччя: підруч. Х.: ХДАК, 2001.
17. Шейко В. Історія художньої культури: Західна Європа ХVІІ–ХVІІІ ст.: підруч.. Х.: ХДАК, 2001.
18. Шумєга С. Дизайн. Історія зародження та розвитку дизайну. К., 2004.

Допоміжна література

1. De Certau M. The Practice of Evreday Life. Berkley, Los Angeles: University of California Press. 110 p.
2. Freedberg D. The Power of Images: Studies in the Hsistory and Theory of Response. Chicago: University of Chicago Press, 1989. 560 p.
3. Mirzoeff N. What is visual culture? The visual culture. Reader / edited by N. Merzoeff . L., N.-Y.: Routledge, 1995. P. 3–13.
4. Morley D. EurAm, Modernity, Reason or Alterity: or Postmodernism, the Highest Stage of Cultural Imperialism? Morley D., Kuan-Hsing C. Stuart Hall: Critical Dialogues in Cultural Studies. London: Routledge, P. 324–360.
5. Алфьорова З., Первишева І. Пластичне мислення в художній культурі на межі ХХ–ХХІ ст.: зміни в принципах монтажності. *Культура України. Сер. Мистецтвознавство : зб. наук. пр Вип. 54.* Харків., 2016. С. 398-323.
6. Архітектура: енциклопедія / Авт.-упорядник Н. Беспалова. Харків: 2010.

7. Вишеславський Г., Сидор-Гібелинда О. Термінологія сучасного мистецтва. Означення, неологізми, жаргонізми сучасного візуального мистецтва України. Париж-Київ, 2010
8. Даниленко В. Дизайн України у світовому контексті художньо-проектної культури. Х., 2005.
9. Мархайчук Н. В. «Сучасні візуальні мистецтва»: до проблеми понятійно-термінологічного апарату. Матеріально-художня культура: проблеми теорії та практики: зб. статей Всеукраїнської науково-практичної конференції, 13–14 травня 2010 р., ХДАДМ. Харків, 2010. С. 99–101.
10. Педан І. Колаж в арт-дизайні: становлення та художні особливості. *Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв*. 2015. № 2. С. 44-49.
11. Рижова І. Сутність і зміст дизайну. *Гуманітарний вісник ЗДІА*. 2012. №51. С. 206-216.
12. Сидоренко В. Візуальне мистецтво від авангардних зрушень до новітніх спрямувань. К., 2008.
13. Степовик Д. Історія української ікони Х – ХХ століть. – К, 2004.
14. Стрілець В. Історичні витоки дизайну та його сучасна характеристика. *Культура і мистецтво у сучасному світі : наук. зап. КНУКіМ*. Вип.11. К. : КНУКіМ, 2010. С. 267-271.
15. Торнтон С. 33 митці у трьох актах. К., 2016.
16. Українське мистецтво у полікультурному просторі. К., 2006.
17. Уманцев Ф. Мистецтво Давньої України: історичний нарис. – К.: Либідь, 2002.
18. Художні практики початку ХХІ століття: новації, тенденції, перспективи: збірник наукових праць. К., 2019. Вип. 1.
19. Чегусова З. Декоративне мистецтво України кінця ХХ с. К.,: 2002.
20. Шейко В. Історія української художньої культури: підручник для студ. вищих навч. закладів мистецтва і культури. Х., 2003..
21. Яковлев С. Мистецтво і світові релігії. К., 1989.

Інформаційні ресурси

1. Барт Р. Camera lucida. URL: http://www.gumer.info/bibliotek_Buks/Culture/camera/index.php.
2. Відкритий архів українського медіа-арту [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mediaartarchive.org.ua/about/>
3. Вплив класичного мистецтва на кіно та фотографію <https://culturalproject.org/lectures/kino-klasyche-mystectvo>
4. Брюховецька О. Візуальний поворот у культурі і культурології URL: http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/15232/Briukhovetska_Vizualnyi_povort_u_kulturi_i_kulturolohii.pdf?sequence=1&isAllowed=y
5. Король А. Теоретичні аспекти класифікації пластичних мистецтв. Молодь і ринок, 2012. URL: <https://doi.org/10.31500/2309-8155.19.2019.185995>
6. Ландяк О.М. Медіа-арт в контексті сучасного екранного мистецтва. URL: <http://oaji.net/articles/2015/1739-1431380022.pdf>
7. Мархайчук Н. Сучасне мистецтво України та європейський контекст. URL: <https://ksada.org/doc/3method-42.pdf>

Навчальне видання

ІСТОРИЯ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА

Програма та навчально-методичні матеріали до курсу
для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти зі спеціальності
028 «Менеджмент соціокультурної діяльності»

Укладачі:

Рибалко Світлана Борисівна, доктор мистецтвознавства, професор
Соловйова Юлія Олександрівна, кандидат педагогічних наук, доцент
Мархайчук Н.В., кандидат мистецтвознавства, доцент
Конєва Марина Василівна, викладач

Видається в авт орській редакції

Комп'ютерний набір Ю.Соловйова

Верстка Н. Мархайчук

План 2024

Підписано до друку 14.05.2024 р. Формат 60x84/16
Гарнітура «Times». Папір для мн. ап. Друк ризограф
Ум. друк. арк. ____ Тираж 100. Зам № ____

ХДАК, 61057, Харків -57, Бурсацький узвіз, 4
Надруковано в лаб. множ. техніки ХДАК